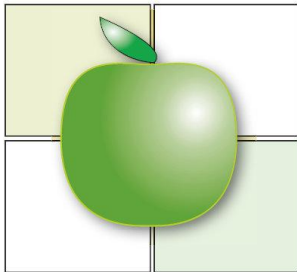

PATVIRTINTA
Pasvalio rajono savivaldybės tarybos
2022 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. T1-242

Pasvalio rajono savivaldybės
Visuomenės sveikatos biuras

Pasvalio rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras

Savivaldybės biudžetinė įstaiga

Vytauto Didžiojo a. 6, LT-39149 Pasvalys

Tel./faks. (8 451) 20 130, tel. (8 451) 20131

El. paštas vsbiuras@gmail.com

Pasvalio r. savivaldybės 2021 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Pasvalys, 2022 m.
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Įmonės kodas 301505617
Bankas DnB NORD
Banko kodas 40100

TURINYS

Įvadas.....	3
Demografinė situacija.....	4
2021 m. Pasvalio r. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis.....	5
1. Mirtingumas dėl savižudybių.....	11
2. Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc).....	14
3. Tikslinės populiacijos dalis proc., per 2 metus dalyvavusi krūties vėžio prevencijos programoje.....	16
Apibendrinimas.....	18
Rekomendacijos.....	19

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Pasvalio r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetas kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

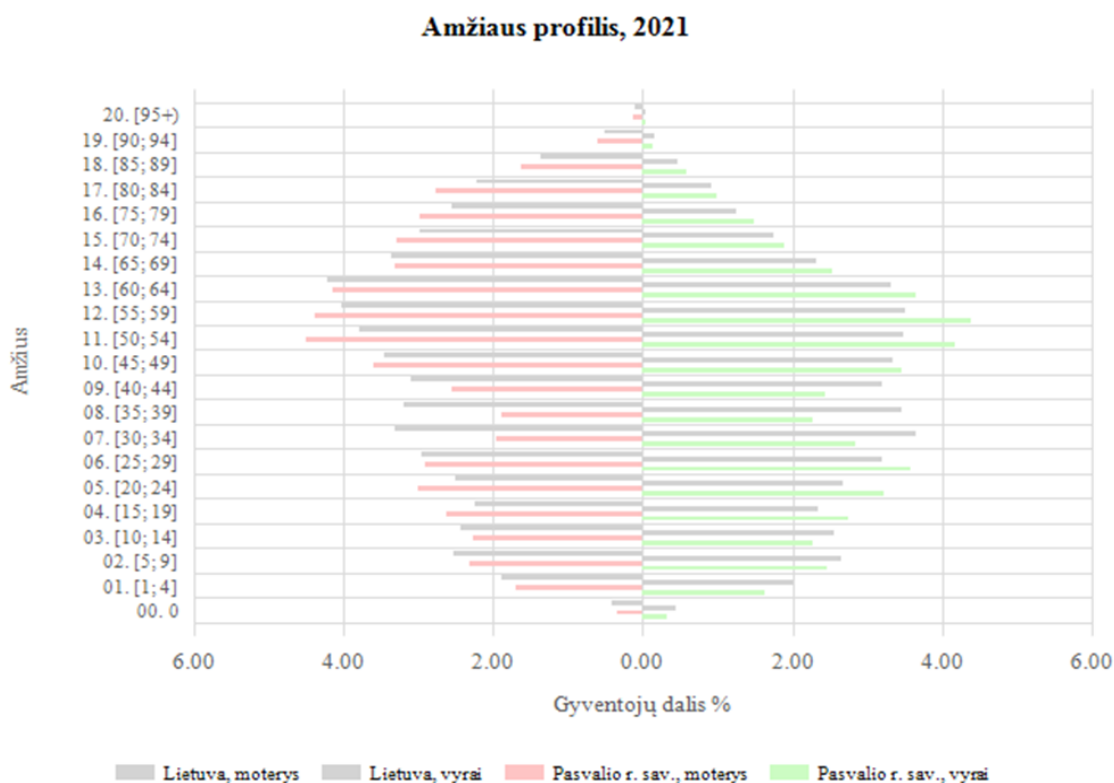
- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

Pagrindinis visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje dokumentas – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa (toliau – LSP). LSP nustato nacionalinius sveikatinimo veiklos tikslus ir uždavinius, siekiamus sveikatos lygio rodiklius, kurie būtini siekiant įgyvendinti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“. LSP iškelta 1 strateginis tikslas ir 4 tikslai bei jų uždaviniai, kurių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas. Jį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius. Rodiklių sąrašas sudarytas remiantis Lietuvos sveikatos programos projekte, Lietuvos strateginiuose sveikatos dokumentuose pateikiamais rodikliais, Europos pagrindinių sveikatos rodiklių (ECHI) sąrašu, taip pat remiantis Lietuvos patirtimi vykdant visuomenės sveikatos stebėseną (Higienos instituto patirtis, duomenų bazėse pateikiama informacija, sveikatos apsaugos ministro įsakymai) bei 4 Anglijos savivaldos lygyje renkamų rodiklių rinkiniais, taip pat specialistų įžvalgomis. Rodiklio reikšmė leidžia kasmet vertinti rodiklio pokyčių kryptį ir aprėptį savivaldybėje; kasmet vertinti rodiklio reikšmės atitiktį išsikeltam savivaldybės siekiniui; palyginti savivaldybės rodiklio reikšmę su Lietuvos ir (ar) ES vidurkiu.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Vertinant vyrų ir moterų demografinę situaciją Pasvalio rajone pastebėta, kad rajone gyvena mažiau vyrų nei moterų. 2021 metų pradžioje Pasvalio rajone buvo užregistruota 10 873 vyrai (46,9 proc.) ir 12 275 moterys (53 proc.). 2021 metais rajone užregistruota 5462 pensinio amžiaus gyventojų ir tai sudarė 23,5 proc. visų gyventojų užregistruotų 2021 metų pradžioje. Daugiausia Pasvalio rajone buvo užregistruota darbingo amžiaus gyventojų – 14 467, tai sudaro 62,4 proc., ir vaikų nuo 0 iki 15 metų amžiaus užregistruota – 3219 (14 proc.). Iš viso Pasvalio r. sav. 2021 m. pradžioje užregistruoti 23 148 gyventojai.

Siekiant strateginio Lietuvos sveikatos programos tikslo – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai, šiuo metu galima vertinti vieną esminį rodiklį – vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę. 2021 m. Pasvalio rajono savivaldybės gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 1,8 m. trumpesnė už Lietuvos vidurkį. Lietuvos vidurkis yra 74,2 metai, Pasvalio – 72,4 metai. 2020 metais vidutinė Pasvalio rajono savivaldybės gyventojų trukmė buvo 71,1 metai.

1 pav. Pasvalio r. savivaldybės demografinis medis

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2021 METŲ PASVALIO R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	→	72.4	72	72.7	0.98	74.2	68.5		81.7
Išvengiamas mirtingumas proc.	↓	28.9	138	31.0	1.06	27.2	34.0		19.5
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	↓	21.8	5	26.2	1.08	20.1	68.1		0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	↓	23.9	5	29.5	1.26	19.0	60.1		0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv.	→	48.0	11	49.6	1.29	37.3	65.7		0.0
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	↑	5.9	796	4.4	1.18	5.0	13.1		1.5
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓	-21.0	-480	-2.2	12.35	-1.7	-27.8		78.3
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	91.7	21	107.9	1.06	86.3	198.3		30.5
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	91.2	21	105.9	1.11	82.4	163.8		21.8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	↑	382.6	1018	323.2	1.23	312.0	572.7		108.2
Serg. tuberkuloze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	26.2	6	24.8	1.34	19.6	60.4		0.0
Sergamumas tuberkuloze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	34.9	8	29.2	1.56	22.4	60.4		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑	0.7	1	1.5	0.70	1.0	3.8		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	→	109.0	54	125.4	0.88	124.5	168.8		63.4
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↓	64.3	93	61.2	1.14	56.6	125.3		40.9
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	5.2	12	26.8	0.24	21.6	84.9		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									

Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	4.4	1	11.7	0.86	5.1	26.6		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↓	3.6	1	11.9	0.73	4.9	21.7		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	26.2	6	23.3	1.46	18.0	68.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	22.2	6	19.5	1.27	17.5	60.2		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	13.1	3	17.5	1.98	6.6	19.6		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	14.9	3	17.7	2.37	6.3	19.5		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	4.4	0.00	1.6	9.6		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓	0.0	0	4.4	0.00	1.5	9.8		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↓	4.8	11	6.7	0.94	5.1	10.7		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	221.0	221	261.7	0.24	932.7	32956.2		38.8
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	4.4	1	2.9	1.57	2.8	15.4		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	3.3	1	4.1	1.14	2.9	18.5		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	30.6	7	32.1	1.27	24.1	80.0		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	→	27.8	7	36.1	1.21	22.9	79.6		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	187.8	22908	185.9	0.94	199.2	69.4		388.4
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	163.6	22908	162.5	0.93	175.2	35.1		359.7
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais, 100 000 gyv.	↓	13.2	13	25.1	0.16	82.8	464.2		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↑	41.5	68	36.7	1.10	37.8	6.6		62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	25.5	581	32.8	1.71	14.9	29.7		10.1

Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	1.6	31	2.5	1.00	1.6	3.0		0.7
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	↓	3.6	166	3.5	2.24	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	→	3.0	7	3.4	0.49	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	↓	6.5	149281	6.5	0.74	8.8	6.5		11.5
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	0.0	0	4.4	0.00	3.5	19.4		0.0
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	0.0	0	2.9	0.00	2.4	15.6		0.0
Sergamumas ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	↓	0.4	1	0.3	0.24	1.7	4.8		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	→	0.0	0	1.9	0.00	3.0	32.3		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	97.7	128	94.8	1.11	88.2	65.6		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomiélito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	93.2	82	92.7	1.04	89.4	63.0		98.2
Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↑	7.4	123	6.7	0.65	11.4	1.8		48.8
Vaikų (7–17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	15.3	234	14.0	0.67	22.7	10.1		36.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų	↑	8.7	3	9.4	3.22	2.7	12.4		0.0
4.4. Stiprinti lėtininių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	1087.0	249	1075.9	1.33	820.3	1517.9		399.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	937.1	249	951.6	1.16	805.1	1381.0		533.7
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	318.7	73	349.9	1.16	275.9	429.8		133.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	274.4	73	299.0	1.06	259.5	382.2		163.8
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↑	318.7	73	307.6	1.71	186.0	500.2		82.2
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	268.3	73	260.0	1.48	180.8	401.7		76.5
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	→	62.4	143	54.1	0.90	69.4	99.9		38.2

Tikslinės populiacijos dalis %, per 2 metus dalyvavusi krūties vėžio programoje	↓	27.2	999	31.6	0.60	45.5	11.2		61.9
Tikslinės populiacijos dalis %, per 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	41.7	2049	38.7	0.78	53.4	33.5		74.4
Tikslinės populiacijos dalis %, per 2 metus dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	47.8	3886	45.1	0.99	48.1	24.2		67.2
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi SKL programoje	↑	44.0	2335	38.4	0.93	47.2	24.8		70.0

↑ - didėja ↓ - mažėja → - nekinta

2 pav. 2021 m. Pasvalio r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

- 1.1. Uždavinio „**Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai Pasvalio r. sav. mažėjo, tačiau dauguma išliko aukštesni nei Lietuvos vidurkis.
- 1.2. Uždavinio „**Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai mažėji ir daugeliu atvejų buvo nedaug aukštesni už Lietuvos vidurkį.
 - 2.1. Uždavinio „**Kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ dauguma rodiklių yra žemesni už Lietuvos vidurkį. Didėjo mirtingumas nuo nukritimo ir asmenų žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
 - 2.2. Uždavinio „**Kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai yra artimi ar net geresni už Lietuvos vidurkį. Žymiai sumažėjo mirtingumas nuo paskendimo. Mirtingumo nuo nukritimo rodiklis nekito ir išliko didesnis už Lietuvos vidurkį.
 - 2.3. Uždavinio „**Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“. Mažėjo patirtos traumos transporto įvykiuose, taip pat žymiai sumažėjo pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių. Tačiau mirtingumo rodiklis transporto įvykiuose buvo žymiai didesnis už Lietuvos.
 - 2.4. Uždavinio „**Mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis buvo geresnis už Lietuvos vidurkį.
 - 3.1. Uždavinio „**Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ dauguma rodiklių mažėjo ir buvo artimi ar net geresni už Lietuvos vidurkį. Stebimas mažėjantis mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių ir nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais.
 - 3.2. Uždavinio „**Skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis yra geresnis už Lietuvos.
 - 4.1. Uždavinio „**Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ stebimi rodiklių mažėjimai. Labiausiai mažėjo išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius. Nežymiai sumažėjo išvengiamų hospitalizacijų skaičiaus rodiklis.
 - 4.2. Uždavinio „**Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai yra artimi ar net geresni už Lietuvos vidurkį. Labiausiai išsiskyrė šeimos gydytojų skaičius. Šis rodiklis buvo žemesnis nei Lietuvos. Sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze rodiklis buvo mažesnis už Lietuvos. Fiksuotas vienas susirgimas ŽIV ir LPL, kai tuo tarpu 2020 m. nebuvo nei vieno susirgimo.
 - 4.3. Uždavinio „**Gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“. Neužfiksuota nei viena kūdikio mirtis. Tačiau didėjo paauglių gimdymų skaičiaus rodiklis. Didesnė dalis vaikų dalyvavo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje bei didėjo procentas vaikų, turinčių sveikus dantis. Taip pat išaugo 2 metų vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės skiepavimo apimtys.
 - 4.4. Uždavinio „**Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ dauguma rodiklių buvo žemesni ar artimi Lietuvos vidurkiui. Didėjo mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų, mažėjo moterų dalis proc., dalyvavusių krūties vėžio prevencinėje programoje.

9 rodiklių reikšmės patenka į geriausių savivaldybių kvintilių grupę žaliają zoną.

- Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis asmenų skaičius 10 000 gyv.
- Pėsčiųjų mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių 100 000 gyv.
- Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.
- Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis.
- Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius.
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv. (visi nauji atvejai, recidyvai).
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv. (naujai užregistruoti atvejai).
- Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių.
- 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės skiepavimo apimtys.

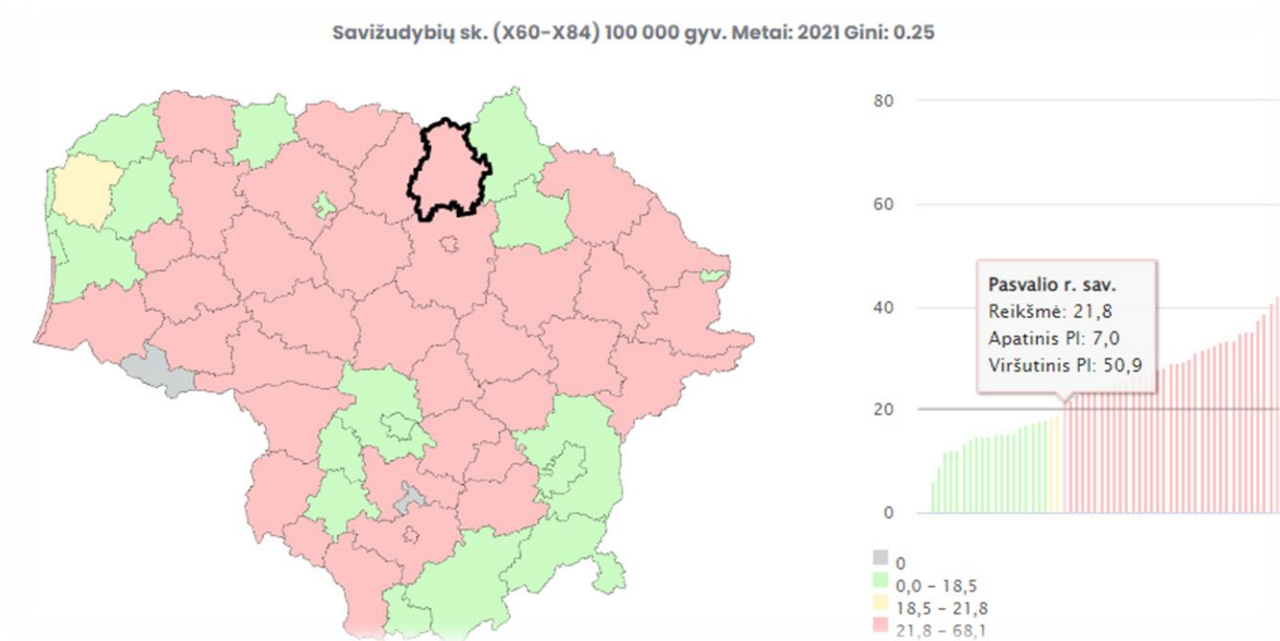
12 rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę raudonąją zoną.

- Bandymų žudytis sk. (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv.
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.
- Mirtingumas nuo nukritimo 100 000 gyv.
- Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas transporto įvykiuose 100 000 gyv.
- Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.
- Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyventojų.
- Vaikų, neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.).
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų.
- Mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.
- Tikslinės populiacijos dalis proc., per 2 metus dalyvavusi krūties vėžio piktybinių navikų programoje.
- Tikslinės populiacijos dalis proc., per 3 metus dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų programoje.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

1. MIRTINGUMAS DĖL SAVIŽUDYBIŲ (X60–X84) 100 000 GYV.

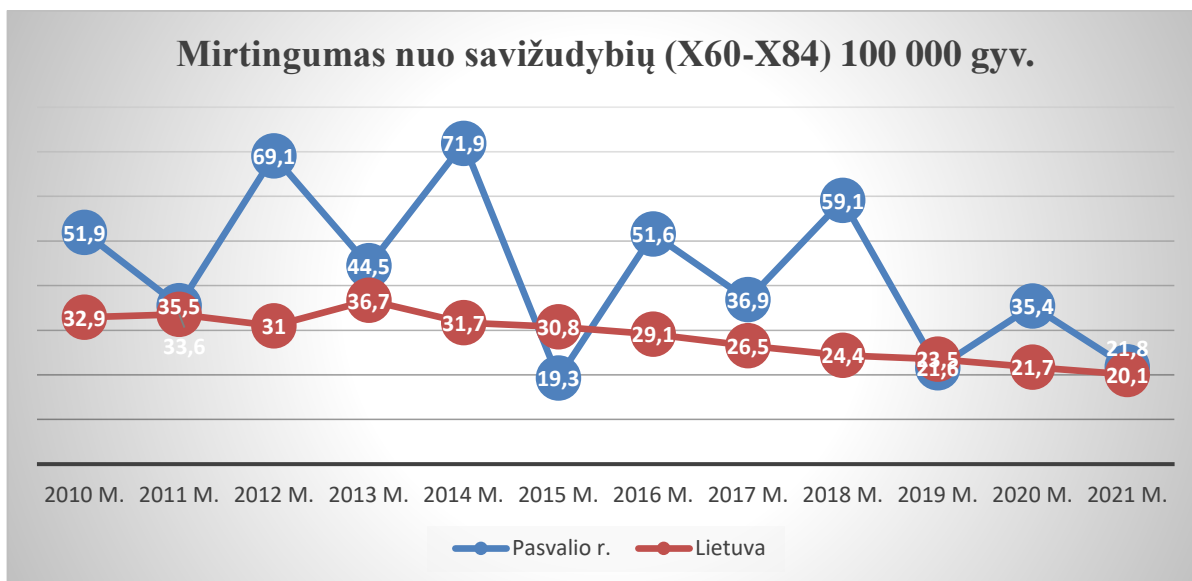
2021 m. Lietuvoje nusižudė 565 asmenys (20,1/100 000 gyv.). Lietuvos žemėlapyje pagal mažiausius standartizuotus savižudybių rodiklius labiausiai išsiskyrė šiaurės vakarinėje dalyje esančios savivaldybės. Vertinant savivaldybių gyventojų savižudybių rodiklius, reikėtų atsižvelgti į savivaldybėje gyvenančių gyventojų skaičių, kadangi daugiausiai dėl savižudybių miršta didžiųjų Lietuvos miestų savivaldybių gyventojai (Vilniaus m. sav. – 68, Kauno m. sav. – 44, Klaipėdos m. sav. – 26, Šiaulių m. sav. – 18 nusižudę gyventojai), tačiau šių savivaldybių rodiklių reikšmės geresnės, lyginant su šalies vidurkiu. Tuo tarpu mažesnėse savivaldybėse (Rietavo r. sav. – 5, Pakruojo r. sav. – 8, Rokiškio r. sav. – 12 savižudybių), rodiklis yra raudonoje – blogoje – pozicijoje, kadangi šios savivaldybės labai „jautrios“ kiekvienam savižudybės atvejui dėl mažesnio gyventojų skaičiaus. 2021 m. buvo tik dvi savivaldybės, kuriose nebuvo fiksuota mirčių, tai Pagėgių ir Birštono sav. Todėl ši problema labai aktuali ir opi daugeliui Lietuvos savivaldybių, nors rodiklis, lyginant su 2020 m., sumažėjo nežymiai nuo 21,7 iki 20,1/100 000 gyv. (3 pav.).

3 pav. Lietuvos savivaldybių mirtingumo nuo savižudybių (X60–X84) rodiklio palyginimas su Lietuvos vidurkiu, 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

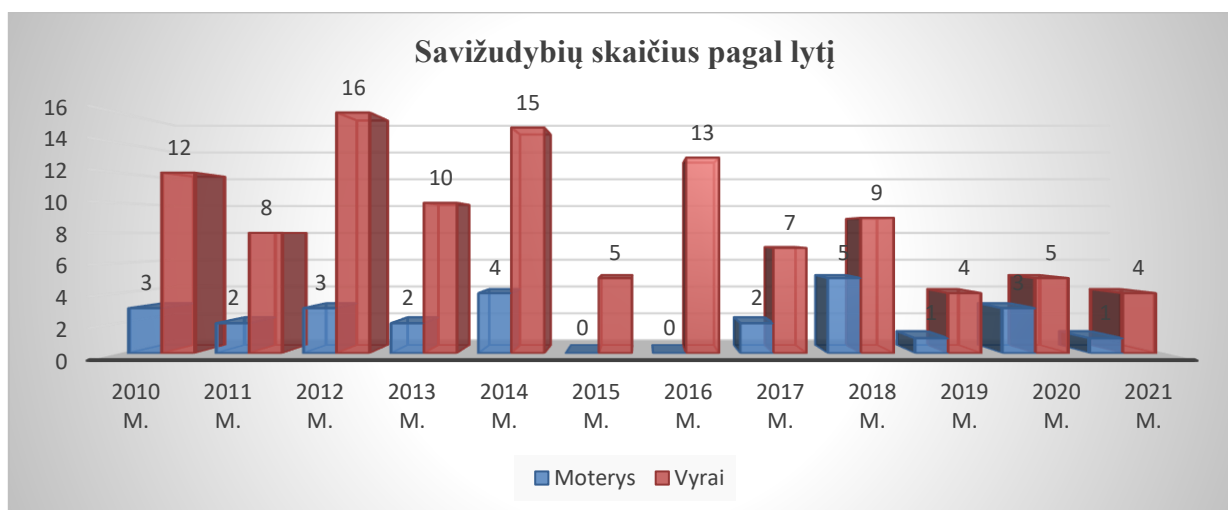
2021 metais Pasvalyje nusižudė 5 gyventojai (21,8/100 000 gyv.), 3 gyventojais mažiau nei 2020 metais. Stebimas rodiklis rodė gerėjimo tendenciją ir buvo nedaug aukštesnis už Lietuvos. Iš viso Pasvalio rajone per 2010–2021 m. nusižudė 134 asmenys.

4 pav. Mirtingumas nuo savižudybių (X60-X84) rodiklis 2010–2021 m. 100 000-ių gyventojų.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

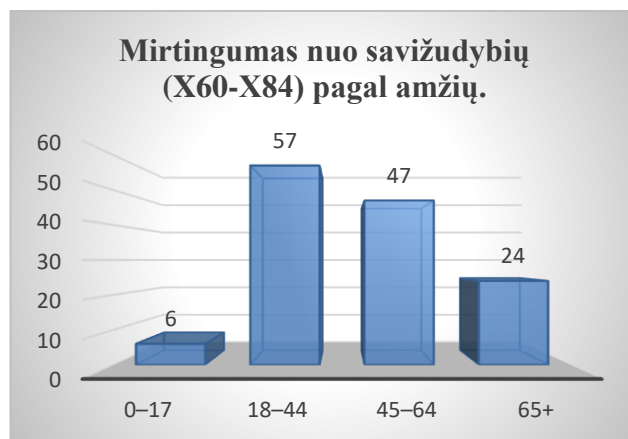
Vertinant savižudybių skaičių pagal lytį, nusižudė daugiau vyrų 4 (abs. sk.) nei moterų 1 (abs. sk.). 2020 metais Pasvalio rajone nusižudė 8 gyventojai, iš jų – 5 vyrai. Stebint savižudybių rodiklį nuo 2010 metų, matyti, kad vyrų savižudybių skaičius išlieka žymiai aukštesnis nei moterų. (5 pav.) Iš viso nuo 2010 m. iki 2021 m. nusižudė 108 vyrai ir 26 moterys.

5 pav. Mirtingumas nuo savižudybių (X60-X84) pagal lytį 2010–2021 m. 100 000-ių gyventojų.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant savižudybių skaičių pagal amžių ir pagal gyvenamąją vietą, stebima, kad daugiausia žudosi darbingo amžiaus asmenys nuo 18 iki 44 metų ir nuo 45 iki 64 metų amžiaus. Daugiau gyvenantys kaime abs. sk. (98 gyv.) nei mieste abs. sk. (36 gyv.). (6, 7 pav.).

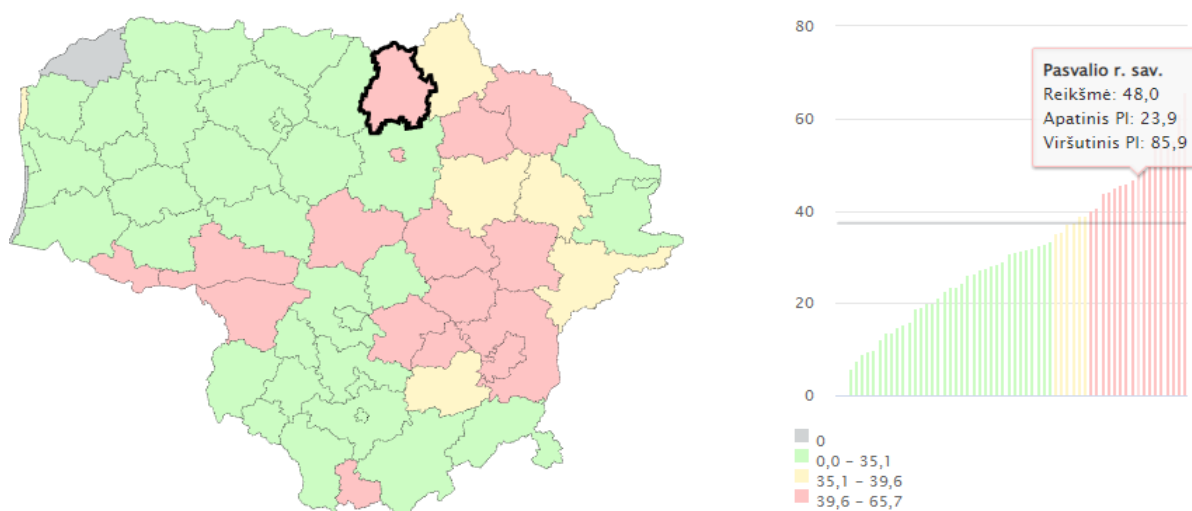

6, 7 pav. Mirtingumas nuo savižudybių (X60-X84) pagal amžių ir pagal gyvenamąją vietą 2010–2021 m. 100 000-ųjų gyventojų.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2021 m. Lietuvoje užregistruoti 1 047 bandymai nusižudyti (37,3/ 100 000 gyv.). Didžiausiais rodikliais išsiskyrė Vilniaus m. sav. Kupiškio, Elektrėnų, Vilniaus r. ir Pagėgių r. savivaldybės, kuriose 100 000 gyv. teko nuo 54,5 iki 65,7 bandymo žudytis. 2021 m. tik Skuodo ir Neringos savivaldybėse neužregistruotas nė vienas bandymas nusižudyti.

Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų Metai: 2021 Gini: 0.29

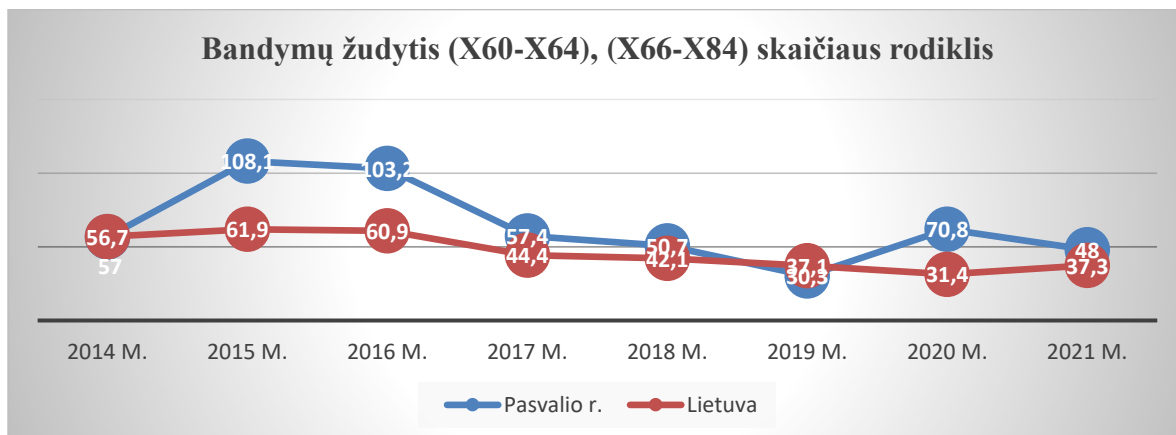

8 pav. Lietuvos savivaldybių bandymų žudytis (X60-X64, X66-X84) rodiklis Lietuvos savivaldybėse 2021 m. 100 000-ųjų gyventojų.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Stebint Pasvalio r. sav. bandymų žudytis (X60-X84, X66-X84) skaičiaus rodiklį nuo 2014 metų, matyti, kad aukščiausias rodiklis buvo 2015 m. (108,1/100 000 gyv.), mažiausia rodiklio reikšmė buvo 2019 m. ir siekė 30,3/100 000 gyv. 2020 m. rodiklis beveik du kartus viršijo Lietuvos vidurkį (70,8,0/100

000 gyv.). Iš viso Pasvalyje 2021 metais bandė žudytis 11 gyventojų. (5 gyventojais mažiau nei 2020 m.)
8 pav.

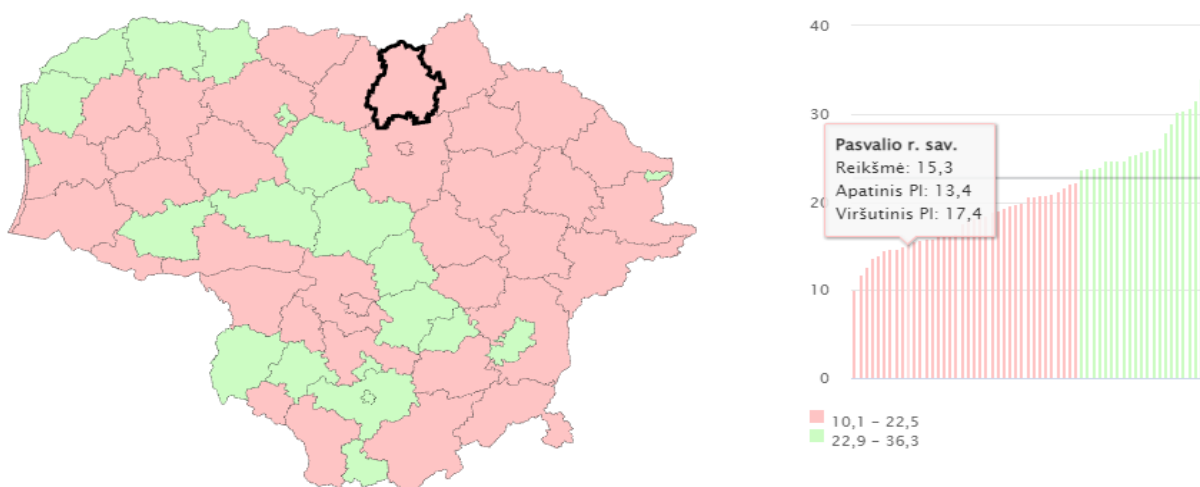
9 pav. Bandymų žudytis skaičiaus rodiklis (X60-X64, X66-X84) Pasvalio r. sav. ir Lietuvoje 2014–2021 m. 100 000-ių gyventojų.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2. VAIKŲ, NETURINČIŲ ĖDUONIES PAŽEISTŲ, PLOMBUOTŲ IR IŠRAUTŲ DANTŲ, DALIS (PROC.)

Kiekvienas moksleivis kasmet į mokyklą turi pristatyti pažymą apie sveikatą, į kurią įtraukta dalis apie dantų būklę. 2020–2021 m. m. 88,2 proc. Lietuvos vaikų pristatė šią pažymą. Remiantis jos duomenimis nustatyta, kad apie 31 proc. vaikų, pristačiusių sveikatos pažymą į mokyklą, neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų. Apžvelgus vaikų ir pilnamečių mokinių (0–18+ m. amžiaus), turinčių sveikus dantis, pasiskirstymą šalies savivaldybėse, daugiausia tokių mokinių – Palangos savivaldybėje (36,3 proc.), mažiausia – Pakruojo r. savivaldybėje (10,1 proc.).

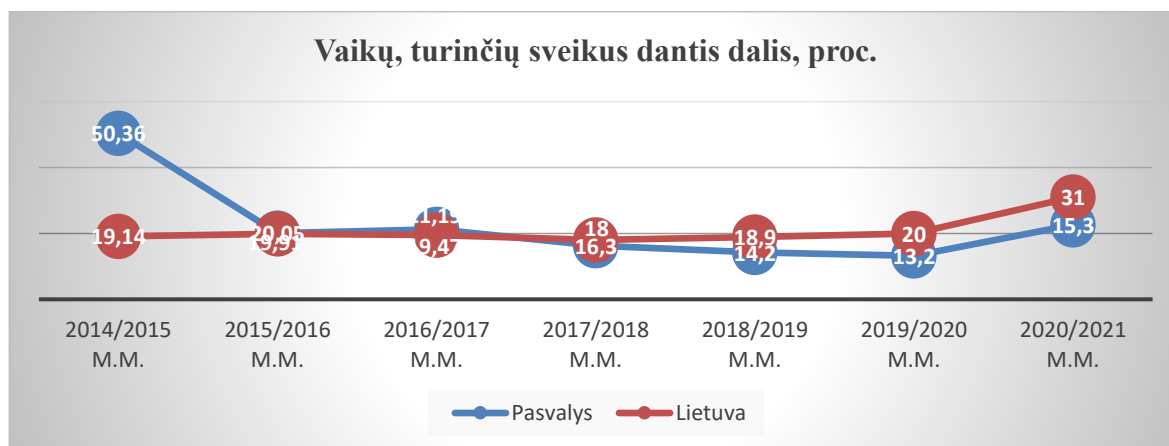
Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) Metai: 2021 Gini: 0.16

10 pav. Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis proc. Lietuvos savivaldybėse 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

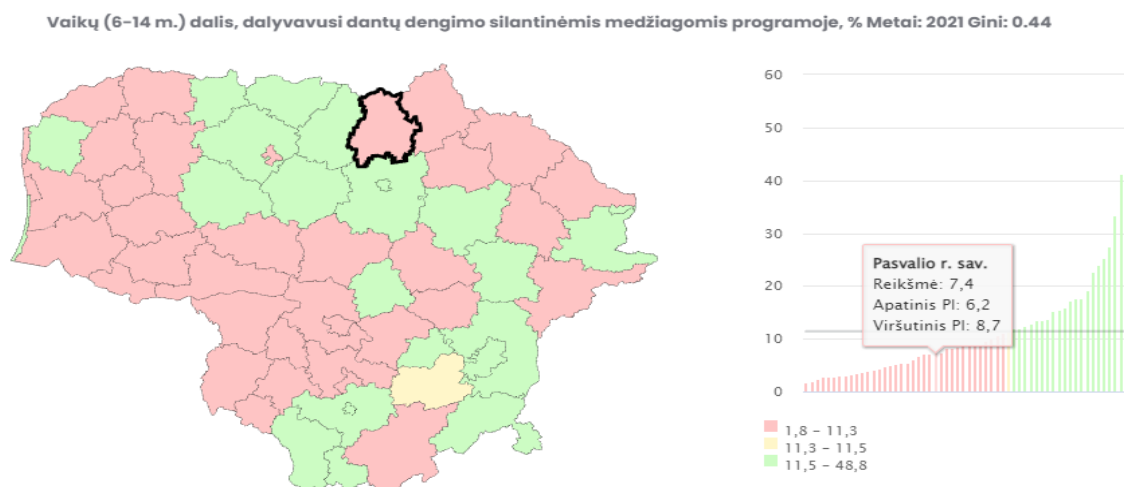
Remiantis Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacine sistema (VSS IS) nustatyta, kad 2020–2021 mokslo metais Pasvalyje sveikus dantis turėjo 15,3 proc. vaikų nuo 7–17 m. Palyginus su 2019–2020 m. m., rodiklis padidėjo 2,1 proc. Nors rodiklis rodo gerėjimo tendenciją, tačiau vis tiek patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose rodiklis rodo prasčiausią situaciją. (11 pav.).

11 pav. Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, rodiklis proc. 2014–2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

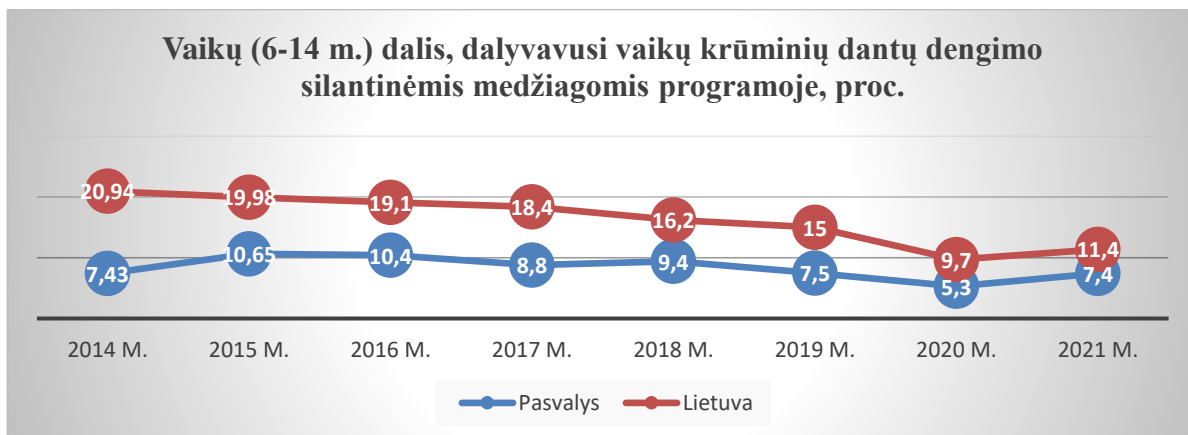
Vaikams nuo 6 iki 14 m. amžiaus skirta Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa, kuri turi didelę įtaką toliau augti sveikiems dantis. Šią paslaugą gali suteikti gydytojai odontologai arba burnos higienistai, dirbantys gydymo įstaigose, sudariusiose sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl šių paslaugų finansavimo. 2021 m. 11,4 proc. 6–13 m. amžiaus Lietuvos vaikų krūminiai dantys buvo padengti silantinėmis medžiagomis. Šis rodiklis savivaldybėse svyravo nuo 1,8 proc. (Rokiškio r. sav.) iki 48,8 proc. (Jonavos r. sav.) (12 pav.).

12 pav. Vaikų (6–13 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje Lietuvos savivaldybėse 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Pasvalyje 2021 metais programa pasinaudojo 7,4 proc. vaikų, abs. sk. 123 vaikai. (6–13 m.), 2,1 proc. daugiau nei 2020 metais. Didžiausias proc. buvo pasiektas 2015 metais 10,65 proc. (13 pav.).

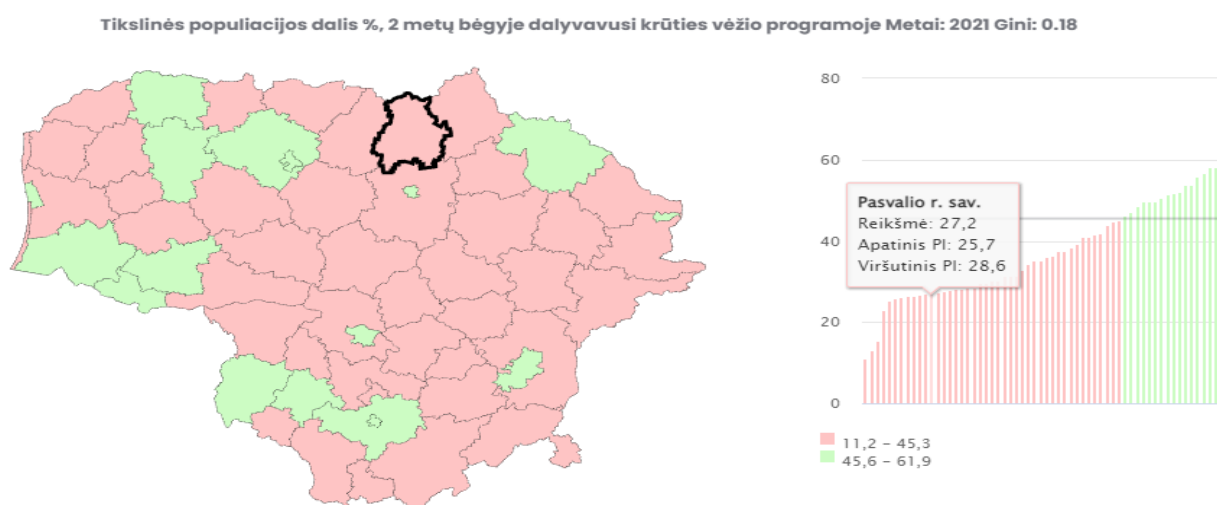

13 pav. Vaikų (6–13 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje 2014-2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3. TIKSLINĖS POPULIACIJOS DALIS PROC. 2 METŲ BĖGYJE DALYVAVUSI KRŪTIES VĖŽIO PREVENCIJOS PROGRAMOJE.

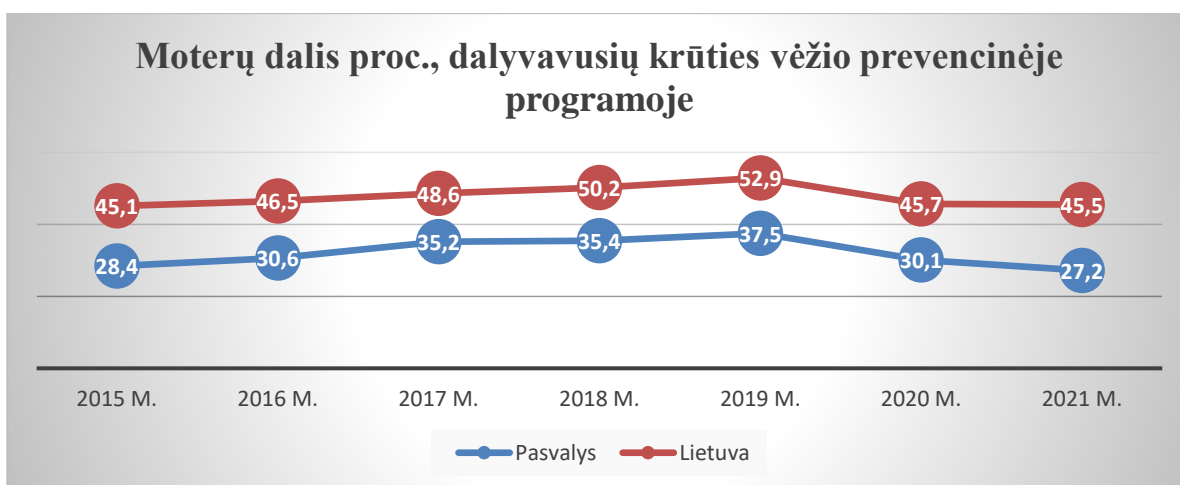
Krūties vėžio prevencinė programa skirta moterims nuo 50 iki 69 metų (imtinai), kurioms kartą per 2 metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Šioje programoje 2021 m. Lietuvoje dalyvavo 45,5 proc. moterų. Pasitikrinusių moterų dalis Lietuvos savivaldybėse buvo pasiskirsčiusi nevienodai. Mažiausiai šia prevencine programa pasinaudojo Rietavo r. sav. (11,2 proc.), daugiausiai – Tauragės r. sav. (61,9 proc.) moterys.

14 pav. Tikslinės populiacijos dalis proc., per 2 metus dalyvavusi krūties vėžio prevencinėje programoje, rodiklio santykio palyginimas su Lietuvos vidurkiu 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

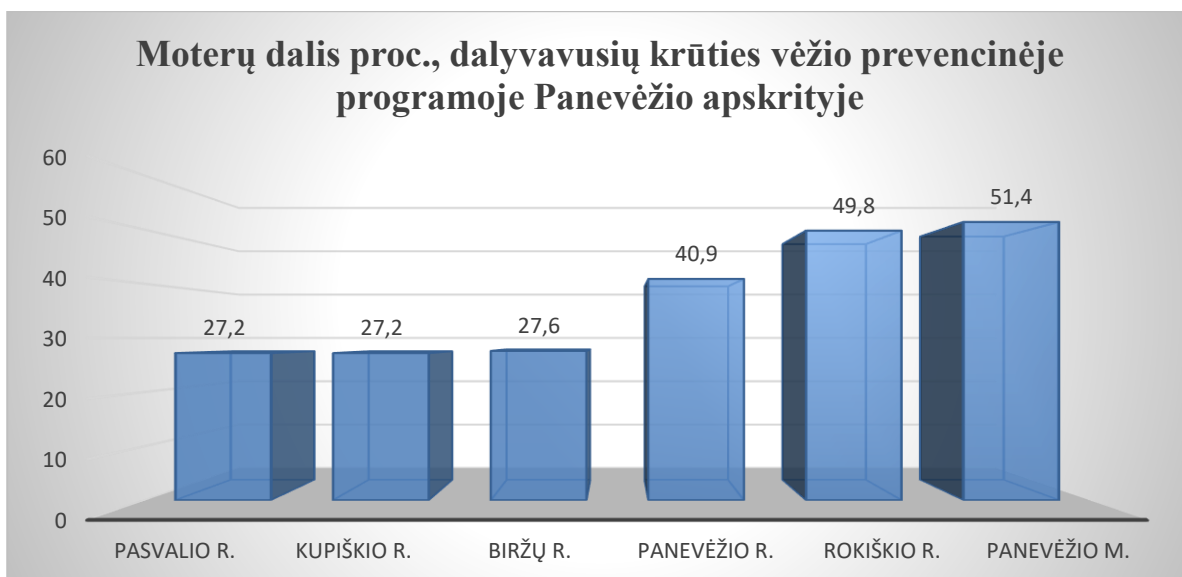
Pasvalio r. sav. 2021 metais krūties vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 27,2 proc. moterų. Rodiklis pateko tarp dvylikos savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia.

15 pav. Tikslinės populiacijos dalis proc., per 2 metus dalyvavusi krūties vėžio prevencinėje programoje 2015 m. - 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Pasitikrinsusių moterų dalis Panevėžio apskrityje buvo pasiskirsčiusi nevienodai. Mažiausiai šia prevencine programa pasinaudojo Pasvalio (27,2 proc.) ir Kupiškio r. sav. (27,2 proc.), daugiausia – Panevėžio m. (51,4 proc.) ir Rokiškio r sav. (49,8 proc.). (16 pav.)

16 pav. Tikslinės populiacijos dalis proc., per 2 metus dalyvavusi krūties vėžio prevencinėje programoje Panevėžio apskrityje 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

APIBENDRINIMAS

Vertinant Pasvalio r. sav. demografinę situaciją nuo 2010 m. iki 2020 m. stebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas, tačiau 2021 m. fiksuotas gyventojų padidėjimas, t. y. 319 gyventojų daugiau nei 2020 m. Pastebėta, kad rajone gyvena daugiau moterų nei vyrų. Darbingo amžiaus gyventojai sudarė 62,4 proc. Pensinio amžiaus gyventojai - 23,5 proc. Vaikų nuo 0 iki 15 metų amžiaus užregistruota – 14 proc. Vertinant gyventojų kaitos rodiklį stebimas didesnis mirštamumas nei gimstamumas. Stebimi mažėjantys sergamumo tuberkulioze rodikliai, mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių, taip pat savižudybių skaičiaus rodiklis nebėra toks aukštas kaip fiksuotas 2018 m., pėsčiųjų mirtingumas, naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis rodiklis taip pat rodė gerėjimo tendenciją. 2021 m. nefiksuota nei viena kūdikio mirtis. Analizuojant ir interpretuojant Pasvalio rajono savivaldybės gyventojų sveikatą apibūdinančius rodiklius pasirinktos trys probleminės sritys:

1. Mirtingumas dėl savižudybių (x60–x84) 100 000 gyv.;
2. Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų skaičius;
3. Moterų, kurios per 2 metus dalyvavo krūties vėžio prevencinėje programoje skaičius.

Vertinant mirtingumą nuo savižudybių stebimas rodiklio mažėjimas. Tačiau bandymų žudytis skaičiaus rodiklis buvo daugiau nei 10 proc. aukštesnis už Lietuvos. Stebima, kad vyrų savižudybių skaičius išlieka žymiai aukštesnis nei moterų.

Vertinant vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, rodiklį matyti, kad didėja skaičius vaikų turinčių sveikus dantis. Tačiau rodiklis išlieka žemesnis už Lietuvos vidurkį. Taip pat žemiau Lietuvos vidurkio buvo vaikų skaičius, kurie dalyvavo krūminių dantų silantavimo programoje.

Vertinat tikslinės populiacijos dalyvavimą prevencinėse programose matyti, kad labiausiai didėjo storosios žarnos vėžio ir širdies ir kraujagyslių programoje dalyvavusių gyventojų dalis. Šių programų rodikliai vertinami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį. Labiausiai išsiskyrė moterų proc., kurios per 2 metus dalyvavo krūties vėžio prevencinėje programoje. Šis rodiklis pateko tarp dvylikos savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia. Gimdos kaklelio prevencine programa pasinaudojo beveik 42 proc. moterų. Šis rodiklis už Lietuvos buvo mažesnis 11,7 proc.

REKOMENDACIJOS

1. Siekiant mažinti mirtingumą dėl savižudybių:

- teikti psichologinę, metodinę pagalbą Pasvalio rajono gyventojams, įtraukti ir tuos, kurie išgyvena nusižudžiusiojo artimojo netektį.
- šviesti ir informuoti visuomenę apie psichologinės pagalbos galimybes, prevencines priemones, kaip atpažinti savižudiškų minčių turintį asmenį ir kokią pagalbą jam pasiūlyti.
- organizuoti paskaitas kaimo bendruomenėse psichikos sveikatos srityje.
- tobulinti specialistų kompetencijas, atpažįstant savižudybės riziką.

2. Siekiant didinti vaikų, turinčių sveikus dantis, skaičių:

- šviesti ir informuoti vaikų tėvus apie dantų silantavimo prevencinę programą.
- organizuoti paskaitas, pamokas, užsiėmimus vaikams bei jų tėvams apie dantų higienos svarbą.
- didinti vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programos įgyvendinimo mastą ir profilaktiniam patikrinimui pakviesti kuo daugiau nustatyto amžiaus vaikų.

3. Siekiant didinti moterų dalyvavimą krūties vėžio prevencijos programoje:

- didinti Valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo mastą ir profilaktiniam patikrinimui pakviesti kuo daugiau nustatyto amžiaus moterų.
- reguliariai šviesti ir informuoti visuomenę apie Lietuvoje vykdomas prevencines programas bei profilaktikos naudą.
- pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms prevencines programas darbuotojams akcentuoti kaip įstaigos prioritetinę sritį.